

Badania nad fauną Coleophoridae
(Lepidoptera: Gelechioidea) Polski.

V. *Coleophora riffelensis* REBEL, 1913 – gatunek nowy
dla fauny Polski

Studies on the Coleophoridae
(Lepidoptera: Gelechioidea) of Poland.

V. *Coleophora riffelensis* REBEL, 1913 – new to the fauna of Poland

Tomasz RYNARZEWSKI¹, Krzysztof PAŁKA², Jukka TABEL³

¹ ul. Narutowicza 97/2, 88-100 Inowrocław, e-mail: trynarz@poczta.onet.pl

² UMCS, Wydział Biologii i Biotechnologii, Instytut Biologii i Biochemii, Zakład Anatomii Porównawczej i Antropologii, ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin, e-mail: scoparia@wp.pl

³ Laaskotie 28, 19600 Hartola, Finland, e-mail: jukka.tabel@phnet.fi

ABSTRACT: Records of *Coleophora riffelensis* REBEL, 1913 are given. The species is new to Polish fauna. Illustrations of imago and larval case are provided. All specimens were reared from *Dianthus arenarius* L.

KEY WORDS: Coleophoridae, Poland, faunistics, new records, *Dianthus arenarius*

Wstęp

W Polsce grupa gatunków żyjących na *Caryophyllaceae* liczy kilkanaście, nie zawsze ze sobą spokrewnionych gatunków. Z liczby tej na goździku (*Dianthus* L.) dotychczas wykazano dwa gatunki *Coleophora dianthi* HERRICH-SCHÄFFER, 1855 i *C. musculella* MÜHLING, 1864. Oba gatunki są spokrewnione i należą do tej samej grupy gatunków w klasyfikacji TOLLA (1952b). W 2011 roku znaleziono kolejny gatunek troficznie związany z goździkiem, który został uznany przez TOLLA jako należący do tej samej grupy gatunków – *Coleophora riffelensis* REBEL, 1913 (Ryc. 1).

Ryc.1. *Coleophora riffelensis* Rebel, 1913 – motyl

Material badawczy

- EA58 Nowa Dęba, poligon, gąsienica żerująca na goździku piaskowym (*Dianthus arenarius* L.) zebrana 18 VII 2011 r., motyl wylął się w hodowli 15 VIII 2011 r. Siedlisko występowania: śródlądowa wydma porośnięta *Calluna vulgaris* (L.) HULL, *Dianthus arenarius* L. i *Gypsophila fastigiata* L.
- ED13 Sadykierz koło Łomży, kilkanaście gąsienic żerujących na *Dianthus arenarius* zebranych 4 VII 2003 r., w hodowli wylął się jeden motyl 25 VIII 2003 r.

Dyskusja

Rośliną żywicielską *Coleophora riffelensis* jest goździk piaskowy (*Dianthus arenarius* L.). Gąsienica żeruje minując liście i wgrzyzając się w kwiaty. Koszyczek larwalny podłużny, rurkowaty, zakończony trzema kłapami analnymi (Ryc. 2), osiąga długość 13–14 mm. Koszyczki są koloru żółtawoszarego z podłużnymi ciemnymi liniami utworzonymi z piasku i kału.

Imago jest ubarwione w tonacji typowej dla przedstawicieli tej grupy gatunków. Tło przedniego skrzydła jest popielate lub popielato-brązowe z podłużnymi, jasnymi i ciemnymi smugami. Smuga kostalna biała, dość szeroka, pozostałe smugi słabiej zaznaczone. Skrzydło tylne szare. Wić czułka biała, głowa i tułów w kolorze tła skrzydła. Rozpiętość skrzydeł wynosi 15–16 mm.

Ryc. 2. *Coleophora riffelensis* Rebel, 1913 – koszyczek larwalny

Aparat kopulacyjny samca został opisany i zilustrowany w pracy TOLLA (1950), w której znajdują się również opisy dwóch innych gatunków: *C. klemensiewiczzi* TOLL, 1950 i *C. fischeri* TOLL, 1950, które później uznano za tożsame z *C. riffelensis*. Aparat genitalny samicy został zilustrowany przez TOLLA (1952a) przy opisie gatunku *C. eudoriella* TOLL, 1952, który okazał się być również synonimem *C. riffelensis* REBEL, 1913. W monografii Coleophoridae Polski TOLL (1952b) ponownie przedstawił aparat kopulacyjny samca tego gatunku jako *C. klemensiewiczzi* TOLL, 1950. Prawidłowe relacje między płciami zaprezentował NEL (2001).

Występujące w Polsce gatunki z tej grupy troficznej są obligatoryjnymi monofagami. *C. riffelensis* REBEL, 1913 żeruje wyłącznie na goździku piaskowym (*Dianthus arenarius* L.), *C. musculella* MÜHLING, 1864 – na goździku pysznym (*D. superbus* L.), a *C. dianthi* HERRICH-SCHÄFFER, 1855 – na goździku kartuzku (*D. carthusianorum* L.) (RAZOWSKI 1990).

Nowy dla Polski gatunek wykazywany był wcześniej z kilku krajów, głównie środkowej Europy: Niemiec, Czech, Słowacji, Węgier i Austrii oraz z Włoch i Finlandii (BALDIZZONE i VAN DER WOLF 2011).

SUMMARY

Coleophora riffelensis REBEL, 1913 was collected as larvae in July 2003 and 2011 in two locations in the eastern Poland. In both places the caterpillars were collected while feeding on *Dianthus arenarius* L. in July on sandy inland dunes in tubular cases with lines of sand and grass. Moths emerged in August. The species is related to two others living on *Dianthus*: *C. musculella* MÜHLING, 1864 and *C. dianthi* HERRICH-SCHÄFFER, 1855. The species has been recorded from Poland for the first time.

PIŚMIENNICTWO

- BALDIZZONE G., VAN DER WOLF H. 2011: Coleophoridae. [W:] O. KARSHOLT & E.J. VAN NIEUKERKEN (eds.): Lepidoptera, Moths. Fauna Europaea ver. 2.4, <http://www.faunaeur.org>.
- NEL J. 2001: Atlas des genitalia mâles et femelles des lépidoptères Coleophoridae de France. Revue de l'Association Roussillonnaise d'Entomologie, **Suppl. 10**: 1-34
- RAZOWSKI J. 1990: Motyle (Lepidoptera) Polski. Cz.16. Coleophoridae. Monografie Fauny Polski, **18**, PWN Warszawa – Kraków.
- TOLL S. 1950: La section *riffelensis* du genre *Coleophora* Zell. Bulletin de la Société Entomologique de Mulhouse, **1950**: 83-85.
- TOLL S. 1952a: Studien über die Genitalien einiger Coleophoriden. Zeitschrift der Wiener Entomologischen Gesellschaft, **37**: 156-165.
- TOLL S. 1952b (1953): Eupistidae (Coleophoridae) Polski. Materiały do Fizjografii Kraju, Kraków, **32**: 1-292.